

De Afrikaanse fruitmot (false codling moth) (*Thaumatotibia leucotreta* (Meyrick))

Verspreiding en waardplanten

Thaumatotibia leucotreta (fig. 1) is een motje uit de familie van de bladrollers (Tortricidae), dat voorkomt in geheel Afrika ten zuiden van de Sahara en in Israël. De rupsen komen voor op een groot aantal waardplanten uit zeer diverse families zoals *Capsicum* (paprika /pepers), citrus, roos, aubergine, mais, druif, nectarine, perzik, olijf, katoen, koffie, avocado, ananas, granaatappel, guave, macademianoten en eik. De soort wordt in Europa regelmatig aangetroffen bij import van vooral citrus, rozen en pepertjes.

Fig. 1

Fig. 1: Mannelijk motje, spanwijdte ca. 16 mm
(Bron: NVWA, NRC)

Biologie

Thaumatotibia leucotreta is een soort uit warmere streken die zich het best thuis voelt bij temperaturen van ca. 25°C. De duur van de levenscyclus is sterk afhankelijk van de temperatuur, waarbij ca. 12°C het minimum is voor ontwikkeling. Er kunnen zich dan 2 tot 10 generaties per jaar ontwikkelen. Het eistadium duurt 2 tot 22 dagen, het rupsenstadium 12 tot 67 dagen en dat van de pop ca. 13 tot 60 dagen. Minimaal duurt één volledige levenscyclus 30 dagen. Ook de levensduur van de adulten wordt sterk beïnvloed door de temperatuur, waardoor deze bij normale temperaturen 2 tot 10 weken duurt, maar in koude periodes kan oplopen tot maar liefst 26 weken. Bij lagere temperaturen (10-15°C) leven de adulten aanzienlijk langer dan bij hogere temperaturen (20-25°C). De adulten blijven ook langer leven, indien er geen geschikte waardplanten aanwezig zijn om eitjes op af te zetten. Zolang er voedsel beschikbaar is, gaat de soort niet in winterrust (diapauze).

Gemiddeld legt een vrouwtje 87-456 zeer kleine, platte eitjes. Deze worden meestal afzonderlijk of met enkele bij elkaar afgezet op gladde oppervlaktes, bijvoorbeeld op of vlakbij zich ontwikkelende vruchten of bloemen. De rups is een typische 'boorder' die zich na het uit het ei komen in de vrucht of een bloemknop boort. Als de rups volgroeid is, verlaat deze de vrucht of bloem om een cocon te spinnen waarin de verpopping plaatsvindt. Dit gebeurt bij voorkeur in de grond, maar iedere plek waar de rups zich enigszins kan verschuilen, is geschikt. Dit kan bijvoorbeeld afgevalen blad zijn, een vouw in het plastic, onder een mat, in een kiertje of scheurtje van een rubber afdichting, achter een spant van de kas of tussen een verbinding van buizen. Poppen kunnen zich daarom op allerlei plekken op het bedrijf bevinden.

Schadebeeld en waarnemen

Bij geschikte temperaturen zijn alle stadia van *Thaumetobia leucotreta* in een kas het hele jaar door aanwezig. Doordat de rupsen zich direct na het uit het ei komen in de vruchten of bloemknoppen boren, zijn deze in de teelt lastig te vinden. De aanwezigheid van rupsen valt pas op doordat aangetaste vruchten misvormd raken, verdrogen en voortijdig afvallen, of rotten als gevolg van secundaire infecties. Op de vrucht is de aanwezigheid van een rups vaak te zien aan verkleuring of rotting op de plaats waar de rups de vrucht is ingegaan, vaak bij het kroontje van de vrucht. Soms is daar ook het inboorgat te zien met eventueel uitwerpselen (fig. 2 en 3). Op paprika lijken de symptomen op de symptomen veroorzaakt door *Duponchelia fovealis*. Bij rozen kan in de knop een klein gaatje opvallen (fig 4); de rups boort zich tot in het hart van de bloemknop, die van binnenuit wordt leeggegeten (fig 5). De eitjes zijn zeer moeilijk te vinden, omdat ze zeer klein, plat en kleurloos zijn. Ook poppen zijn lastig te vinden, omdat de rupsen zich buiten de vrucht verbergen om te verpoppen. De motjes zijn 's nachts actief en verschuilen zich overdag tussen de bladeren. Ze komen echter goed op licht af en (de mannelijke motjes) kunnen tevens goed gesignaleerd worden met feromoonvallen. De motjes verspreiden zich normaliter slechts enkele honderden meters, maar kunnen afstanden tot ca. 1,5 km. afleggen. Doordat de rupsen zich altijd in de vruchten of bloemen bevinden veroorzaken ze directe schade aan het eindproduct en is de bestrijding lastig.

Fig. 2: Inboorgat van een rups op paprika
(Bron: NVWA, NRC)

Fig. 3: Schadebeeld rups Afrikaanse fruitmot op citrus
(Bron: NVWA, NRC)

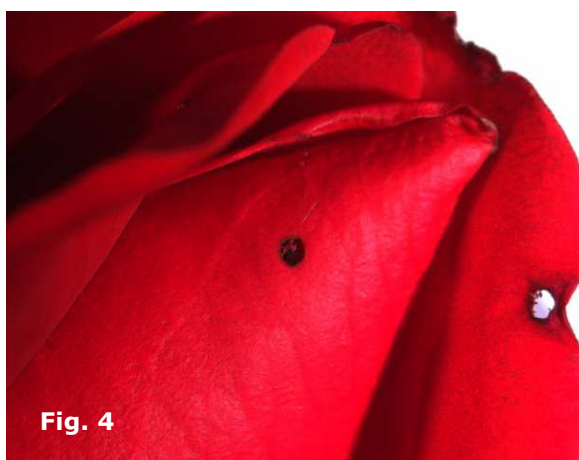

Fig. 4: Inboorgat van rups Afrikaanse fruitmot op roos
(Bron: NVWA, NRC)

Fig. 5: Schade door rups Afrikaanse fruitmot op roos
(Bron: NVWA, NRC)

Herkenning

Het motje is grijsbruin van kleur en ca. 8 mm. groot met spanwijdte van ca. 16 mm. (fig. 6). De voorvleugel heeft een 'Perzisch tapijt'-achtige tekening. De achtervleugel is grijs; het mannetje heeft een, voor de Afrikaanse fruitmot kenmerkende, ronde witte structuur in de onderrand (fig. 6, pijltje). Pas uitgekomen rupsen zijn 1 mm. groot en vuilwit van kleur, met een zwarte, later lichtbruine kop. Naarmate de rupsen groter worden, kleuren ze roze en worden grijzige punten op de huid zichtbaar (fig. 7). Volgroeide rupsen zijn 12 - 20 mm. groot. De pop is bruin en ca. 8 mm. lang en heeft rijen donkere tandjes op de rug, vooral aan de achterzijde (fig. 8 en fig. 9).

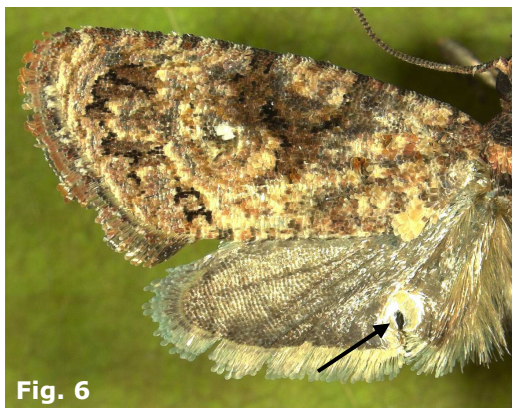

Fig. 6: Voor- en achtervleugel mannelijk motje
(Bron NVWA, NRC)

Fig. 7: Vrijwel volgroeide rups in pepertje
(Bron: NVWA, NRC)

Fig. 8: Pop

Fig. 9: Achterzijde van de pop (cremaster)
(Bron: NVWA, NRC)

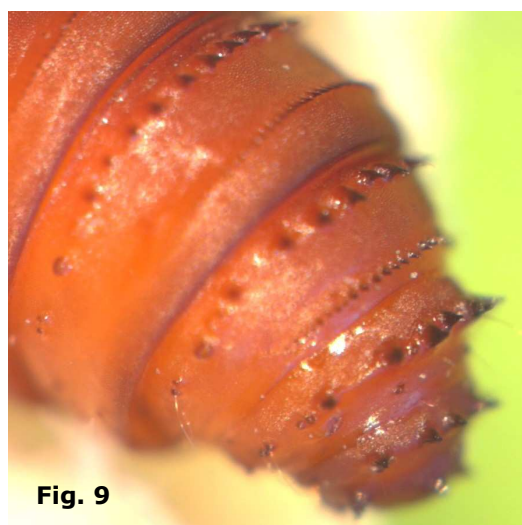

Fig. 9

Onderscheid met andere algemeen voorkomende kleinere motten in kasteelten

In kasteelten in Nederland komen een aantal andere soorten kleinere motten algemeen voor. Als de rupsen daarvan in vruchten boren, veroorzaakt dat vergelijkbare symptomen als van de Afrikaanse fruitmot. Het betreft de koolbladroller (*Clepsis spectrana*), de anjerbladroller (*Cacoecimorpha pronubana*) en *Duponchelia fovealis*. Met behulp van onderstaande informatie zijn de adulten en de oudere rupsen van deze soorten te onderscheiden van de Afrikaanse fruitmot.

N.B. Jonge rupsen van alle bovenstaande soorten zijn crêmekleurig met een min of meer donkere kop en kunnen alleen door een specialist van elkaar worden onderscheiden!

Koolbladroller en Anjerbladroller

De rups van de kool- en anjerbladroller (fig. 10 en 12) zijn groen tot bruinig. De koolbladroller heeft een zwarte kop, de anjerbladroller een lichte kop. Soms kan de rups oranjebruin van kleur zijn, met name in paprikateelt, maar nooit fel roze. Het motje (fig. 11 en 13) heeft een bruine voorvleugel met een donkere vlek cq donkere dwarsband. De achtervleugel is crêmekleurig bij de koolbladroller en oranje/bruin bij de anjerbladroller. De intensiteit van de kleuren kan variëren.

Fig. 10

Fig. 10: Oudere rups van de koolbladroller

*Fig. 11: Voor- en achtervleugel van de koolbladroller
(Bron: NVWA, NRC)*

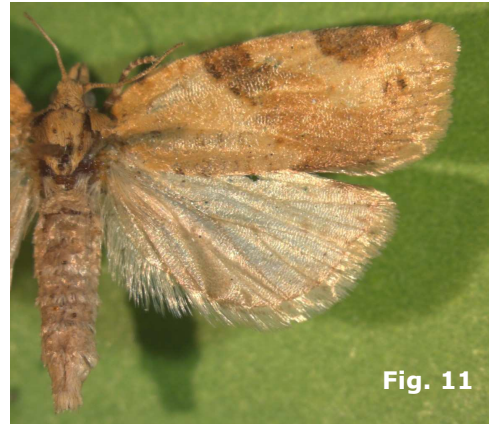

Fig. 11

Fig. 12

*Fig. 12: Vrijwel volgroeide rups van de anjerbladroller
(Bron: Bioforsk - Plant Health and Plant Prot. Div., Noorwegen)*

*Fig. 13: Voor- en achtervleugel van mannetje
anjerbladroller (Bron: NVWA, NRC)*

Fig. 13

Duponchelia

De rups van *Duponchelia* (fig. 14) is vuilwit met een donkerbruine kop en donkere punten op de huid. Het motje (fig. 15) heeft een grijsbruine voor- en achtervleugel; op de voorvleugel bevindt zich een witte lijn met een kenmerkende V-vorm erin (fig. 15 pijltje); de achtervleugel heeft ongeveer dezelfde tekening, maar is valer. Het mannetje heeft een lang achterlijf, dat soms omhoog buigt.

Fig. 14

Fig. 14: Oudere rups van Duponchelia fovealis

*Fig. 15: Mannelijk motje van Duponchelia fovealis
(Bron: NVWA, NRC)*

Fig. 15

© 2013 Utrecht. Het auteursrecht van deze publicatie berust bij Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit. Niets uit deze uitgave mag zonder voorafgaande toestemming van genoemde organisatie op enigerlei wijze worden vermeerderd, openbaar gemaakt of voor commerciële doeleinden worden gebruikt.